

Holger Schwemer

23. veebruar 1942 – 20. juuli 2025

20. juulil lahkus meie seast kauaaegne õppejõud ja advokaat professor Holger Schwemer.

Holger Schwemer sündis 23. veebruaril 1942 Berliinis, olles sõjaaja laps. Pärast gümnaasiumi lõpetamist 1962. aastal Hamburgis jätkas ta õpinguid Hamburgi ülikoolis õigusteaduse erialal, mille lõpetas 1967. aastal, sooritades edukalt esimese juriidilise riieksamiga. Esimese riieksamiga järel veetis ta aasta Londonis City of London College'is, kus sai 1968. aastal diplomi *First Class Certificate in English Law*. Järgnes juriidiline ettevalmistusteenistus, mille Schwemer lõpetas 1971. aastal teise juriidilise riieksamiga. Sellele järgnes 1976. aastal doktoritöö Hamburgi ülikooli juures tsiviilõiguses.^{*1} 1990. aastal sai Schwemer haldusõigusele spetsialiseerunud advokaadi (sks *Fachanwalt für Verwaltungsrecht*) ametinimetuse.

Schwemeri põhitegevusala oli avaliku õiguse õpetamine. 1971. aastast saati oli Schwemer repetiitor.^{*2} Ta oli tuntud Saksa repetiitorettevõtte Alpmann & Schmidt^{*3} partner, hiljem Hamburgis baseeruva repetiitorettevõtte Kiss-Akademie^{*4} asutaja ja partner. Koolitajana tegutses Schwemer lisaks oma kodulinna Hamburgile ka Berliinis ja Kielis. Kuid Schwemeri potentsiaal oli kaugelt suurem kui olla vaid koolitaja. Schwemerist sai Hamburgi ülikooli külalisprofessor, kes pidas loenguid ka Berliini ja Kieli ülikoolis.

Holger Schwemeri teaduslik huvi oli avalik õigus, kus tema käsitletud teemad olid väga mitmekesised. Näiteks analüüsis ta erialakirjanduses politsei- ja korrakaitseõiguse kollisiooni pankrotiõigusega kinistu teadmata tekkepõhjusega saastatuse korral^{*5} ja e-sigareti õiguslikku kvalifikatsiooni.^{*6} Samuti andis Schwemer pikki aastaid välja Hamburgi liidumaa seaduste kogu.

Schwemeri teine elukutse oli advokaadiamet, millel ta tegutses 1972. aastast saati kuni oma surmani. 1980. aastast alates oli Schwemer Hamburgi advokaadibüroo Schwemer, Titz und Tötter^{*7} nimipartner. Advokaadina oli Schwemer muu hulgas Saksa *Bundestag*'i ja Hamburgi liidumaa parlamendi mitme komisjoni nõustaja ning nii mõneski Saksa Liidukonstitutsioonikohtus edukaks osutunud menetluses menetlusosalise esindaja.

Kohtusin Holger Schwemeriga oma juuraõpingute käigus 1990. aastatel Kielis, kui asusin riieksamiga paremaks ettevalmistamiseks kuulama tema avaliku õiguse tervikkursust. Kursus oli erakordselt hästi struktureeritud. Lisaks oli Schwemer suurepärase esineja, kes vürtsitas loengusessioone talle ainuomase huumoriga. Loengute vaheajal sattusime vestlema ning sellest arenes lõppastmes välja ettepanek kutsuda

¹ H. Schwemer. Der Anspruch auf Ausbildungsfinanzierung durch die Eltern gemäß § 1610 II BGB. Hamburg 1976.

² Repetiitorid on Saksamaal tasu eest esimese ja teise juriidilise riieksamiga paremaks ettevalmistamiseks süvendatud kordamiskursusi pakkuvad koolitajad. Saksa õigushariduse korralduse kohta lähemalt vt M. Ernits. *Juristenausbildung* ehk juristik Saksamaal. – *Juridica* 1995/2, lk 66–70; S. Koriath. Õigusharidus tänapäeva Saksamaal. – *Juridica* 2022/4, lk 263–274.

³ Arvutivõrgus: <https://www.alpmann-schmidt.de/>.

⁴ Arvutivõrgus: <https://jura-rep.de/>.

⁵ H. Schwemer. Die Verantwortlichkeit des Insolvenzverwalters für Altlasten. – *Zeitschrift für Öffentliches Recht in Norddeutschland* 2002/5, lk 96–103.

⁶ H. Schwemer. Rechtliche Zuordnung der E-Zigarette. – *Zeitschrift für das gesamte Lebensmittelrecht* 2014 (41) 4, lk 387–395.

⁷ Arvutivõrgus: <https://stt.de/>.

Schwemer nõustama Eesti haldusõiguse üldosa reformi. Schwemeri kutsumise otsustasid toonane Justiitsministeeriumi avaliku õiguse osakonna juhataja Heiki Loot, õigusloome asekanstler Priidu Pärna ja kanstler Mihkel Oviir. Ja targasti tegid. Schwemer esitas 9. jaanuaril 1997 ministeeriumile reformi terviknõgemuse, mis läks põhiosas töösse ja millest kasvasid välja hilisemate haldusmenetluse seaduse^{*8}, halduskoostöö seaduse^{*9}, asendustäitmise ja sunniraha seaduse^{*10}, riigivastutuse seaduse^{*11} ning korrakaitse seaduse^{*12} eelnõud.^{*13} Küll mitte kõik, kuid paljud Schwemeri pakutud lahendused on jõudnud Eesti kehtivasse õigusesse, aitasid Eestil liituda Euroopa Liiduga ja kujundavad meie õiguskorda tänaseni.

Holger Schwemer jäi Eestiga seotuks hiljemgi. 2001. aastast alates tegutses Schwemer aastaid Sisekaitseakadeemia külalisprofessorina, kus tema ülesandeks oli eelkõige täiendkoolituste läbiviimine. Tema toonased kuulajad meenutavad teda tänini hea sõnaga.^{*14} 2004. aastal osales ta ettekandega õiguskantsleri korraldatud korrakaitseõiguse teemalisel konverentsil „Politsei. Õigus. Riik“^{*15}, 2013. aastal Tartus Academica konverentsil „Modernse riigihalduse lätetel – allikad, arengud ja perspektiivid Eestis ja Sakamaal“, kus esitas enda nõgemuse Eesti haldusõiguse üldosa reformist.^{*16} 2017. aastal osales Schwemer riigikaitseõiguse revisjonis eksperdina ning koostas analüüsi n-ö kaitsejuhtumi^{*17} kohta Eesti põhiseaduse kontekstis.^{*18}

Inimesena oli Schwemer soe ja vahetu. Tema suhtlus oli otsekohene ja võrdtasemeline, sageli mõne heatahtlikult humoorika lisandusega. Küsimustesse ja ettepanekutesse suhtus Schwemer alati lugupidavalt. Natuurilt oli Schwemer uuendusmeelne ja väga spordilembene. 1990. aastatel kasutas ta juba kõnetuvastusprogrammi, mis muundas dikteeritu tekstifailiks. Ta läbis maratone ja kui tema koolituspäev oli Berliinis või Kielis, siis naasis ta koju Hamburgi oma sportrattal. Berliinist Hamburgi on ca 300 km, Kielist Hamburgi on ca 100 km. Kui Hamburgi trassi ühes tükis läbimisest Schwemer ühel hetkel loobus (ja hakkas ööbima tee peal^{*19}), siis Kieli trassi läbis ta pärast loengupäeva jätkuvalt ühes tükis. Selline iganädalane koormus pikkade aastate jooksul hoidis Schwemerit suurepärasel vormis kõrge eani.

Kahjuks ei ole siiski miski igavene. Schwemerist jäid maha abikaasa ja lapsed, kellele kuulub siiras kaastunne. Aitäh Sulle, Holger! Puhka rahus!

Madis Ernits^{*20}

Foto: advokaadibüroo Schwemer, Titz und Tötter

⁸ RT I 2001, 58, 354.

⁹ RT I 2003, 20, 117.

¹⁰ RT I 2001, 50, 283.

¹¹ RT I 2001, 47, 260.

¹² RT I, 22.03.2011, 4. Vt ka sellele eelnenud politsei ja piirivalve seaduse rakendamise seaduse (RT I 2009, 62, 405) § 63 p 8, millega täiendati politsei ja piirivalve seadust (RT I 2009, 26, 159) 2¹. peatükiga „Politsei järelevalve“.

¹³ Haldusõiguse üldosa reformi kohta vt M.-R. Usk. Haldusõiguse üldosa reform Eesti Vabariigis 1990. aastate teisel poolel: reformi eesmärgi küsimus. – Juridica 2023/1, lk 69–77; Haldusmenetluse seaduse tulemine. P. Pärna (koost.). – Riigiõiguse aastaraamat 2023 (4), lk 165–183.

¹⁴ Nt meenutas Schwemeri loenguid Raivo Kiiüt käesoleva aasta alguses toimunud Sisekaitseakadeemia konverentsi „Korrakaitse seadus 10 – pro bono publico“ sissejuhatavas sõnavõtus. Arvutivõrgus: https://youtu.be/7UR__ew53X0?si=_uoJzU3-tnU1M-Ua.

¹⁵ H. Schwemer. Põhiseaduse nõuded politseiõigusele. – Juridica 2004/7, lk 443–451.

¹⁶ Arvutivõrgus: <https://uttv.ee/naita?id=18304>. Vt ka H. Schwemer. Reformentwurf für das estnische Verwaltungsrecht (1997–1999). – Juridica International 2014 (21), lk 84–94. Arvutivõrgus: https://juridicainternational.eu/public/pdf/ji_2014_21.pdf.

¹⁷ Vt lühivõlaadeti kaitsejuhtumi (sks *Verteidigungsfall*) kohta: <https://www.bpb.de/themen/menschenrechte/grundgesetz-einfuehrung/541673/kurzgefasst-abschnitt-xa-verteidigungsfall/>.

¹⁸ Arvutivõrgus: https://www.justdigi.ee/sites/default/files/documents/2024-02/Schwemer%20anal%C3%BC%C3%BCs_%1%C3%B5plik.pdf. Vt tausta kohta ka: <https://www.justdigi.ee/oigusloome-arendamine/varem-loppenud-revisjonid#riigikaitseoiguse-re>.

¹⁹ „Das System ist reformbedürftig“. Dr. Holger Schwemer, Fachanwalt für Verwaltungsrecht und erfahrener Repetitor, spricht über seine Kritik an der Fachanwaltsausbildung, unmoralische Angebote und Radtouren von Berlin nach Hamburg. Interview: H. Lindhorst. – HAVInfo 2021/12, lk 10–13. Arvutivõrgus: <https://www.hav.de/files/media/downloads/HAV-Info/Archiv/2021/2021-12%20HAV-final.pdf>.

²⁰ Tänan Heiki Looti ja Monika Mikiveri meenutuste jagamise eest.